

Соломаха А. В.

УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ: НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ

Поняття термінологічної норми тісно пов'язане з поняттям норми мовної, оскільки базою будь-якої національної термінології є конкретна національна літературна мова. Більшість дослідників мовною нормою вважають сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови і сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови й суспільства. Проте норма термінологічних одиниць має свої особливості, зумовлені більшою стабільністю й інформаційною насиченістю термінів порівняно зі словами загальнолітературної мови. У термінології норму розуміють, з одного боку, як нормативність форми терміна, а з другого – як нормативність його змісту. Таким чином, нормативний аспект у термінології пов'язаний із мовною правильністю утворення та вживання термінів, адже без цього не можна забезпечити загальну повноцінність як окремого терміна, так і всієї терміносистеми.

Термінологічна норма охоплює всі вимоги, що висувуються до термінів. Ці вимоги створювалися впродовж століть, доповнювалися, обговорювалися, деякі положення відкидалися. До них належать: співвіднесення терміна з поняттям, його однозначність у межах певної термінологічної системи, точність, що пов'язано із внутрішньою формою та вмотивованістю терміна, нейтральність (терміну не притаманні експресивність та емоційне забарвлення), системність (подвійна), бо він є елементом термінологічної системи і мовної, термін повинен мати чітку дефініцію, бути коротким (стислим) у плані вираження, стилістично нейтральним до контексту, тобто зберігати ознаки терміна поза контекстом, у нього не повинно бути синонімів чи омонімів у межах однієї терміносистеми і нарешті – він повинен відповідати нормам літературної мови. Серед причин, що породжують виникнення варіантності в термінології, можна назвати загальні для всіх варіантів (наприклад, умови білінгвізму, відновлення і встановлення термінологіями української ідентичності термінів, вплив територіальних діалектів) і специфічні для окремих видів варіантів (зміна продуктивності словотворчих типів, дія граматичної аналогії, тенденція до полегшення артикуляції, до вирівнювання наголосу в окремих групах термінів тощо). Саме в українській термінології багато вживаних варіантів з'явилося під впливом російської мови. Кодифікацію термінів не можна проводити без участі фахівців відповідних галузей. Оскільки термін – особливий мовний знак, то він потребує особливого підходу до нього з позицій нормалізації. Кожна термінологія базується на національній мові, отже, вона не може бути позанаціональною. А раз так, значить її слова-терміни повинні відповідати всім нормам літературної мови: орфоепічним, орфографічним, акцентологічним, граматичним, лексичним і словотвірним. На сьогодні надзвичайно важливо уважно ставитися до мовної форми термінів, зважати на те, чи не порушено норми як мовної, так і термінологічної, бо будь-який мовний покруч призведе до неправильного порозуміння між фахівцями.

Робота виконана під керівництвом доц. кафедри українознавства і політології Сукачової Г. П.